

MUNI
SPORT

9. Vyučovací jednotka TV

Mgr. Jiří Sliacky, Ph.D.

Katedra tělesné výchovy a společenských věd (EDUC)

Vyučovací jednotka TV

- uspořádaný systém hlavních prvků vzdělávacího procesu a jejich vztahů, determinovaný cíli, časem a prostorem
- primárním řídicím prvkem je učitel, který nese odpovědnost za přípravu, průběh a výsledky výuky
- minimální časovou dotaci výuky TV (počet vyučovacích jednotek) stanovuje Rámcový učební plán příslušného RVP
- organizace vyučovacích jednotek TV je dána platným rozvrhem vyučovacích hodin pro dané období

Struktura vyučovací jednotky TV

1. Úvodní část

- ideálně cca. 5 – 7 min.
- organizační část (společné zahájení výuky, seznámení s cílem/cíli, informace k jejímu průběhu a organizaci, evidence přítomných, necvičících a nepřítomných, kontrola způsobilosti žáků k absolvování výuky, motivační vstup do výuky)
- rušná část (zahřátí organismu, aktivace metabolismu, postupné zvýšení tepové a dechové frekvence, prokrvení svalů a orgánů, odreagování)
 - přirozená cvičení – chůze, cval, běh (nízké či střední intenzity)
 - překonávání překážek
 - manipulace s náradím či náčiním, např. házení, chytání...
 - z důvodu okamžitého intenzivního zatížení nezařazujeme honičky a jiné soutěživé hry

Struktura vyučovací jednotky TV

2. Průpravná část

- ideálně cca. 5 minut
- příprava organismu na zatížení v rámci hlavní části vyučovací jednotky (není tedy vhodné používat nějaké univerzální rozcvičení, je nutné zohlednit typ zatížení v hlavní části vyučovací jednotky)
- kloubně-mobilizační cvičení, protahovací (především dynamické) a tonizační cvičení
- při volbě pořadí jednotlivých cviků je nutné dodržovat funkčně logickou posloupnost
- využívání správného názvosloví, cviky doplňovat výkladem a ukázkou, dávat zpětnou vazbu a opravovat chyby
- s ohledem na pestrost průpravné části (součást motivace) využívat nářadí, náčiní (i netradiční), zapojovat hudbu, cvičení ve dvojicích...

Struktura vyučovací jednotky TV

3. Hlavní část

- ideálně alespoň 25 min.
- vnitřní struktura hlavní části je dána stanoveným cílem, podle kterého můžeme následně vyučovací jednotky typizovat
- nácvik nových pohybových dovedností by měl být zařazen na začátku hlavní části a následován jejich procvičováním
- rychlostně silová cvičení je vhodné zařazovat rovněž v úvodu hlavní části
- opakování již známých dovedností nebo rozvoj vytrvalostních schopností by mělo být zařazeno spíše v závěru hlavní části

Struktura vyučovací jednotky TV

Typologie vyučovacích jednotek TV

- expoziční (seznamují s učivem, umožňují nácvik)
- fixační (upevňují a zdokonalují pohybové dovednosti)
- motivační (vzbuzují a prohlubují zájem o vzdělávací obsah)
- diagnostické (zahrnují kontrolu, zařazují se především na začátek a konec tematických celků)

(Fialová, 2010, s. 129 – 130)

Struktura vyučovací jednotky TV

4. Závěrečná část

- ideálně cca. 7 min.
- relaxační a kompenzační část (uvolňovací, protahovací a kompenzační cvičení, relaxace a celkové uklidnění organismu)
- organizační část (vyhodnocení průběhu a výsledků výuky, zpětná vazba k míře dosažení stanovených cílů, motivační výhled na následující vyučovací jednotky, kontrola zdravotního stavu žáků na konci výuky a její formální ukončení)

Příprava na vyučovací jednotku

- učitel je povinen se na vyučování řádně připravovat (rozdělení pracovní doby na přímou a nepřímou pedagogickou činnost)
- forma přípravy však explicitně nikde stanovena není (učitel je však jako zaměstnanec povinen, na základě zákoníku práce, plnit pokyny a úkoly od svého zaměstnavatele, tedy ředitele či ředitelky, případně delegovaného zástupce)
- výchozími body přípravy na vyučovací jednotku zpravidla jsou
 - kurikulární dokumenty (ŠVP, roční tematický plán)
 - výstupy předcházející vyučovací jednotky a záměry navazující vyučovací jednotky
 - aktuální situace ve třídě, škole

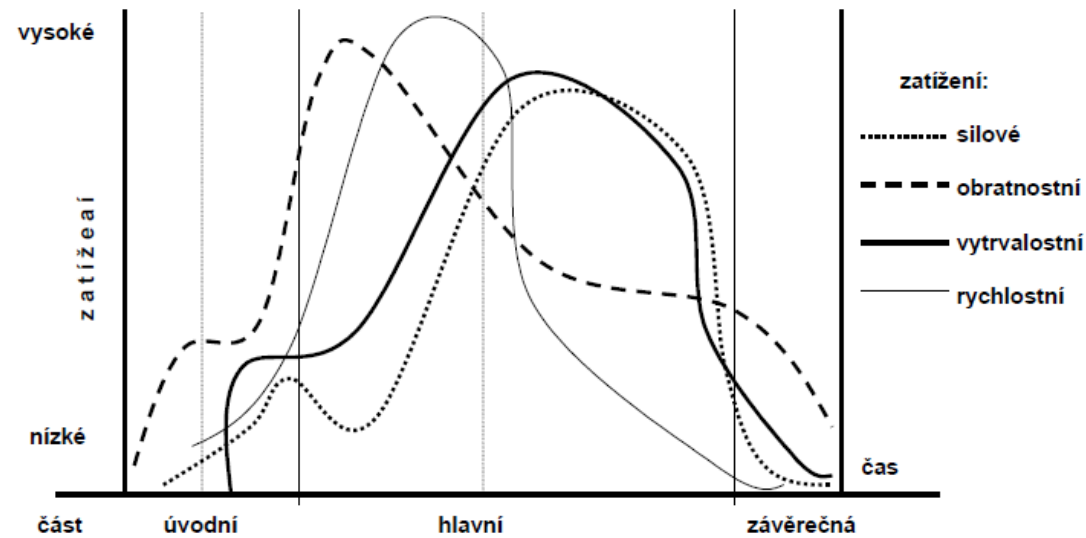
Faktory efektivity vyučovací jednotky TV

- úroveň splnění cíle vyučovací jednotky
- využití doby vyučovací jednotky
 - pedagogicky využitý čas (čas, ve kterém se žák aktivně zabývá učivem, tedy cvičí, ale také připravuje či sklízí nářadí, věnuje pozornost ukázce či výkladu, poskytuje záchranu a pomoc...)
 - ztrátový čas (čas, ve kterém je žák pasivní, čeká až na něho přijde řada při cvičení, čeká na pokyny učitele...)
- z pohledu efektivního rozvoje pohybových schopností je důležitá také fyziologická účinnost vyučovací jednotky (v dnešní době lze posuzovat např. prostřednictvím TF s pomocí sporttestrů)
- struktura zatížení ve vyučovací jednotce

(podle Rychteckého, Fialové, 1998, s. 146)

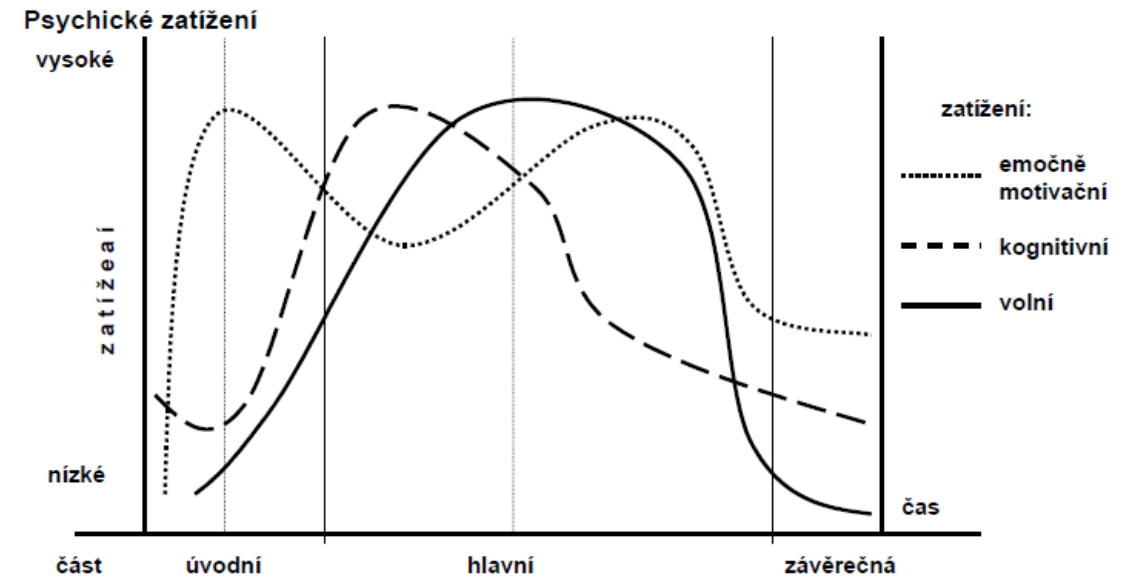
Struktura zatížení ve vyučovací jednotce TV

Fyzické zatížení žáků ve VJ TV

(Rychtecký, Fialová, 1998, s. 147)

Psychické zatížení žáků ve VJ TV

(Rychtecký, Fialová, 1998, s. 146)

Bezpečnost ve školní TV

- učitel TV má legislativně danou povinnost pečovat o zdraví a bezpečnost žáků
- mezi základní požadavky na naplňování této povinnosti patří:
 - fyzická přítomnost ve vyučovacím procesu
 - stálý přehled o svěřených žácích (včetně necvičících)
 - výuka v souladu s legislativou, učebními osnovami, didakticko-metodickými postupy a požadavky
 - kontrola nářadí a náčiní, cvičebního úboru a obuvi
 - kontrola a údržba cvičebního prostoru
 - výuka dopomoci a záchrany jako součást nácviku
 - výcvik v poskytování první pomoci

(volně podle Fialové, 2010, s. 136)

Bezpečnost ve školní TV

- bezpečnost je součástí projektování výuky, projekt výuky musí minimalizovat rizika a respektovat všechna preventivní opatření
- postup při úrazu žáka:
 - poskytnutí první pomoci (cvičební prostor by měl být vybaven lékárničkou)
 - pokud je potřeba, zajištění lékařského ošetření (přivolání ZZS, doprovod dospělé osoby – zaměstnanec školy)
 - vyrozumění vedení školy, provedení zápisu do knihy úrazů žáků (vždy, jakýkoliv úraz), sepsání záznamu o úrazu žáka (pokud je potřeba)
 - informování zákonných zástupců
- každý úraz žáka je potřeba vyhodnotit, zjistit jeho příčiny a v souladu s tímto zjištěním přijmout preventivní opatření (při závažnějších úrazech vše ideálně konzultovat a kooperovat s vedením školy)

Použité zdroje

FIALOVÁ, Ludmila. *Aktuální témata didaktiky: školní tělesná výchova*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1854-8.

RYCHTECKÝ, Antonín a Ludmila FIALOVÁ. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-659-7.